

Paleografie

DIGITAL HUMANITIES PENTRU SURSELE FILOSOFICE MEDIEVALE

4. Minuscula uncială, semiuncială, carolingiană

conf. dr. Mihai MAGA

Universitatea Babeș–Bolyai, Cluj–Napoca
Masteratul de Filosofie Antică și Medievală

semestrul II, 2023–2024
HME2415/04

<https://www.dhcluj.ro/dhm/>

1 Evoluție

2 Caracteristici

3 Abrevieri

4 Exemplu

 Temă pentru acasă10

Phoenician -- c. 900 B.C. Ⲁ ⲁ Ⲃ ⲃ Ⲅ ⲅ Ⲇ ⲇ

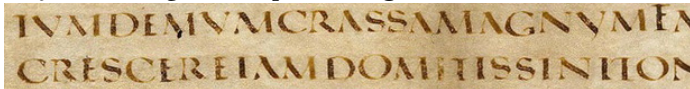
SENATVS POPVLVSQVE ROMANVS
IMPERATORI DIVI NERVAE F. NERVAE
TRAIANO AVG. GERM. DACIC. PONT.
MAXIMO TRIB. POT. XVII. IMP. VIC. SUP.
AD DECLARANDVM QVANTAE ALTITVDINIS
MONSET LOCVS TANQVAM SUB SITE GESTVS

[illegible]

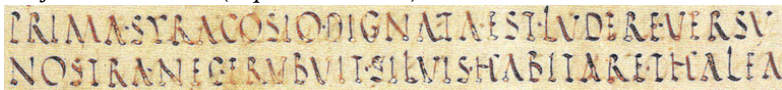
◀ ◻ ▶ ◀ ◻ ▶ ◀ ≡ ▶ ◀ ≡ ▶ ≡

Treptat, forma literelor s-a transformat pentru a se acomoda nevoilor scrisului.

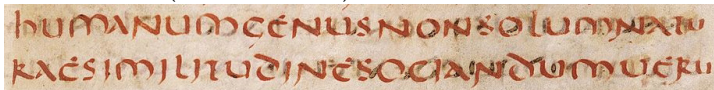
- majuscula elegantă (*capitalis elegans*) sec. I–IV

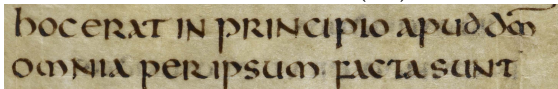
- majuscula rustică (*capitalis rustica*) sec. I–IX

- litera uncială (*littera uncialis*) sec. III–X

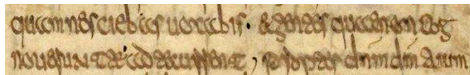

- litera semiuncială sec. V–VIII (–X)

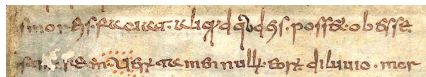

Începând cu sec. VII apar forme de scriere cursivă în diferite zone ale Europei Occidentale (mâini de scris naționale).

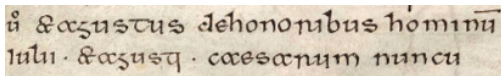
- cursiva merovingiană
(Luxeuil)

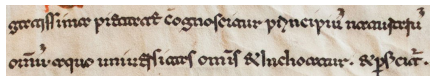
- cursiva vizigotică

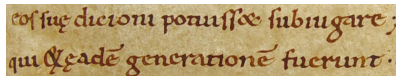
- cursiva insulară
(irlandeză)

- cursiva italiană pre-carolină
(beneventană și franco-lombardă)

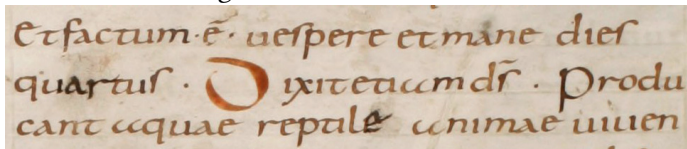

- cursiva germanică
pre-carolină

Începând cu sec. VIII, în urma reformei inițiate de Carol cel Mare, se dezvoltă o nouă scriere menită să fie mai ușor de citit și uniformă în Sfântul Imperiu Roman.

■ minuscula carolingiană

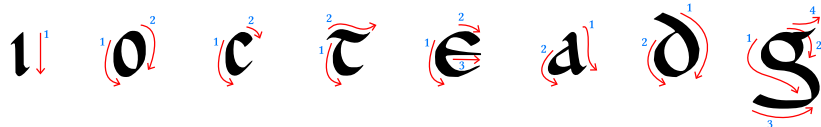

Unele mâini de scris naționale continuă să fie folosite în anumite teritorii și după reforma carolingiană. Totodată, literele unciale sau majusculele romane încep să fie refolosite pentru a diferenția inițialele.

- linii rotunjite
- cârlige discrete
- lățimi uniforme ale literelor

α δ μ ο τ
ι λ ρ α
α ι μ ν ο

Ductus

Unele litere au o nouă formă în scrisul cursiv minuscul:

f/s s **r** r **a/a** a **g/z** g **d/d** d **l** l **τ** t **e/e** e

Abrevierile sunt mai puțin frecvente și iau mai multe forme:

- sigle moștenite de la romani

& (et) **Ꝣ** (cum/con-)

- folosirea tildei pentru nazalizare sau contracție

hominũ (hominum) **om̃s** (omnis)

- *nomina sacra*

ih̃c (Ihesus) **x̃pc** (Christus) **đs** (Deus) **sp̃s** (Spiritus)

Treptat apar abrevieri dintre cele comune (vezi *Cursul* 3)

- semne de abreviere comune

p (per) **q** (quod) **ē** (est) **q̄** (-que) **ę** -ae- **9** -us

- abrevierile irlandeze

.n. (enim) **.i.** (id est) **.f./s.** (scilicet)

460vb

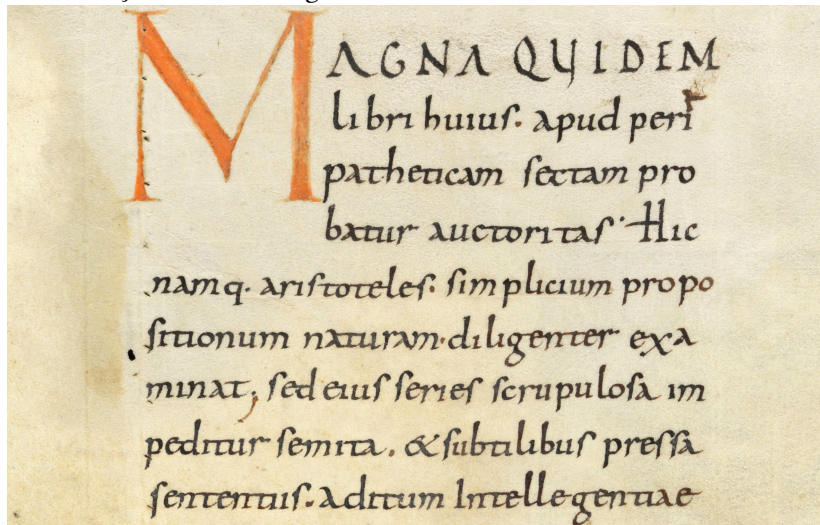
461ra

461ra

461rt

◀ ◻ ▶ ◀ ◻ ▶ ◀ ≡ ▶ ◀ ≡ ▶ ≡

Transcrieți următorul fragment de manuscris:

St. Gallen, Stiftsbibliothek, Cod. Sang. 820, p. 62 (a doua jumătate a sec. IX)

BOETHIUS, *In Perihermeneias Aristotelis*